

OPPLÆRINGSPLAN

FOR

SERTIFISERT SIKKERHETSOPPLÆRING

etter

forskrift om administrative ordninger og
forskrift om utførelse av arbeid

modul 4.1

MASSEFORFLYTTINGSMASKINER

Praktisk kjøreopplæring med prøve

32 timer ved sertifisert opplæringsvirksomhet

eller

32 timer ved bedriftsopplæring

Forord

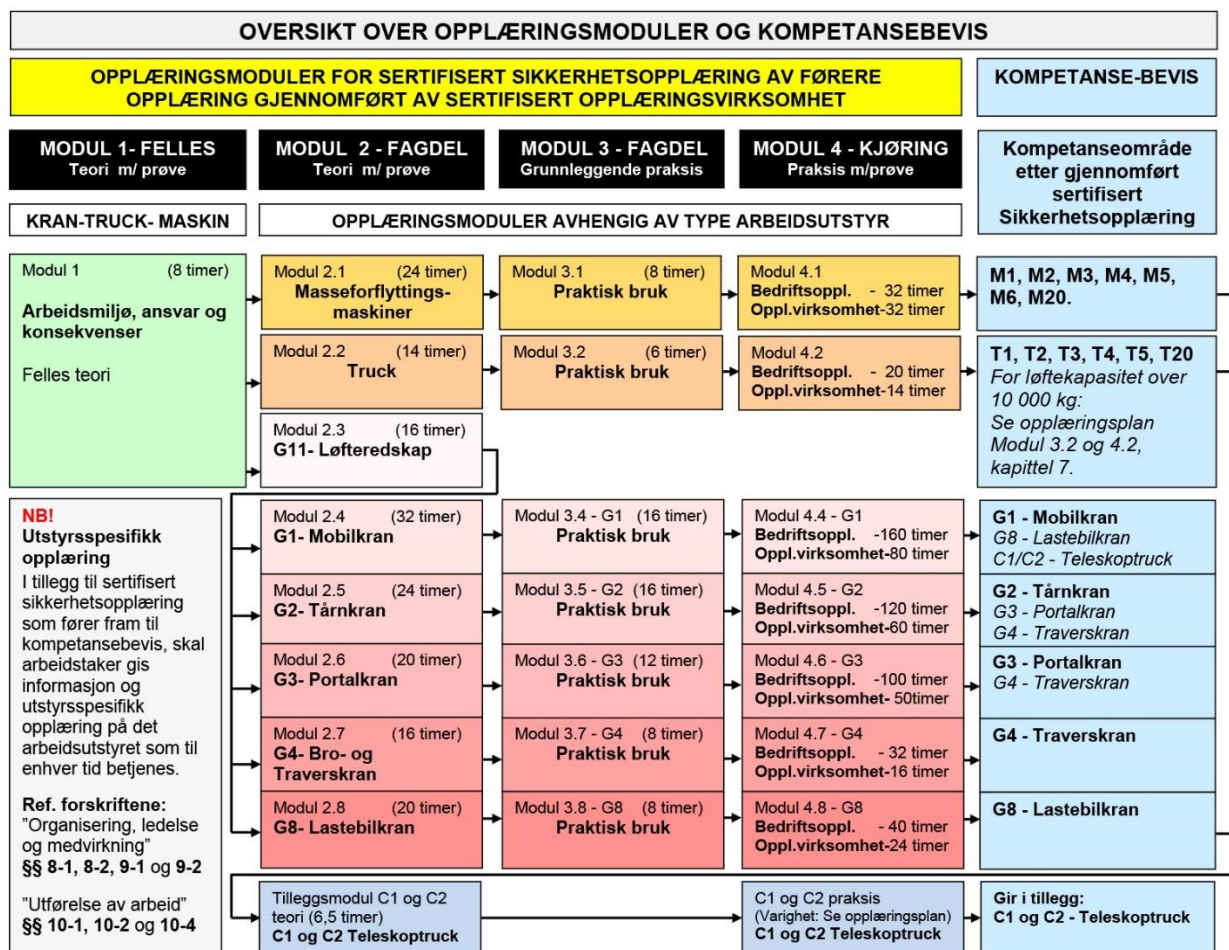
Sertifisert opplæring er en opplæring som kreves for førere av arbeidsutstyr som er beskrevet i forskrift om utførelse av arbeid § 10-3. Denne opplæringsplanen gjelder opplæringsmodul 4.1 etter illustrasjonen nedenfor.

Opplæringsplanen skal brukes av opplæringsvirksomheter som er sertifisert av sertifiseringsorgan utpekt av Side | Arbeidstilsynet, og opplæringen skal gjennomføres av den sertifiserte opplæringsvirksomheten, jf. forskrift om 2 administrative ordninger § 8-1 første ledd.

Opplæringsplanen beskriver et minimum av de kunnskaper og ferdigheter som kreves for bruk av arbeidsutstyr etter forskriftene. Forskriftene forutsetter imidlertid at førere av ulike typer arbeidsutstyr, i tillegg får utstyrsspesifikk opplæring på det utstyret som til enhver tid benyttes, jf. forskrift om utførelse av arbeid § 10-4.

Praktisk opplæring i modul 4 gjennomføres av sertifisert opplæringsvirksomhet, eller i bedrift etter skriftlig avtale med sertifisert opplæringsvirksomhet.

Riktig bruk av arbeidsutstyret har stor betydning for sikkerheten for fører og annet personell som deltar i arbeidsoperasjoner. Feilvurderinger kan få store konsekvenser og føre til alvorlige skader på fører, øvrig personell samt materiell og omgivelser. Positive holdninger til sikkerhet er derfor viktig under opplæringen.

Innholdsfortegnelse

1. Generelt om opplæringen
2. Målsettinger
3. Emneliste
4. Arbeidsmåter
5. Vurdering
6. Hjelpemidler / undervisningsmateriell / utstyr
7. Revisjonsoversikt

Vedlegg 1 Avsluttende praktisk prøve – krav til dokumentasjon

Vedlegg 2 Bedriftsopplæring: praktisk kjøring med fadder – krav til gjennomføringen

Kapittel 1. Generelt om opplæringen

MASSEFORFLYTTINGSMASKIN

OPPLÆRINGENS VARIGHET:	For hver maskinkategori: 32 timer praksisopplæring i opplæringsvirksomhet, eller 32 timer i bedrift – á 45 min.	Side 4
OPPTAKSVILKÅR:	Gjennomført modulene: 1, 2.1 (24timer) og 3.1 (8 timer)	
FORMÅL MED OPPLÆRINGEN:	<p>Hensikten med opplæringen er å gi føreren allsidig praktisk opplæring og øvelse i sikker bruk av masseforflyttingsmaskiner, slik at ulykker i forbindelse med bruk unngås.</p> <p>Opplæringen skal gi føreren så gode kjøreferdigheter at vedkommende selvstendig på en sikker måte skal kunne gjennomføre oppdrag med masseforflyttingsmaskiner.</p> <p>Føreren må gjennomføre typeopplæring på den maskinen som til enhver tid benyttes, i tillegg til sertifisert sikkerhetsopplæring, jf. forskrift om utførelse av arbeid § 10-4.</p> <p>Opplæringen avsluttes med en praktisk prøve som innbefatter kontroll og bruk av aktuelle maskiner. Bestått praktisk prøve, vil være grunnlag for utstedelse av kompetansebevis for fører av masseforflyttingsmaskin.</p>	
FAG- OG TIMEFORDELING:	Se kap. 3.	
KRAV TIL OPPLÆRINGSVIRKSOMHET:	Opplæringsvirksomheten skal være sertifisert, jf forskrift om administrative ordninger § 8-1.	
KRAV TIL BEDRIFTSOPPLÆRING:	Se vedlegg 2.	

Arbeidstilsynet

Kapittel 2. Målsettinger

HOVEDMÅL

Etter gjennomført opplæring skal eleven igjennom en praktisk prøve, for å vise at vedkommende har tilegnet seg tilstrekkelige kjøreferdigheter til selvstendig å kunne gjennomføre varierte arbeidsoppgaver med aktuelle masseforflyttingsmaskiner, på en sikker måte.

Opplæringsplanen beskriver et timeforbruk på 32 timer for hver maskinkategori (f.eks. M1). Dette timeantallet er satt ut fra tidligere erfaringer med nødvendig timeforbruk, for å tilegne seg de ferdighetsmålene som er beskrevet nedenfor. Dersom en person oppnår disse ferdighetsmålene ved forbruk av færre opplæringstimer, kan Sertifisert Opplæringsvirksomhet fremstille vedkommende til avsluttende praktisk prøve tidligere.

DELMÅL

Opplært person skal:

- 1 Forklare funksjon og virkemåte for hovedkomponentene på masseforflyttingsmaskiner.
- 2 Vise viktige kontrollpunkter før, under og etter bruk.
- 3 Kjenne til de viktigste bruksområdene for aktuell masseforflyttingsmaskin.
- 4 Kunne bruke ulike betjeningsinnretninger for aktuell masseforflyttingsmaskin.
- 5 Vise hvordan hovedtypene av masseforflyttingsmaskiner skal stilles opp og betjenes riktig og sikkert.
- 6 Kjenne til arbeidsområdene til aktuell masseforflyttingsmaskin og vite hvilke forholdsregler som gjelder for faresoner og stabilitet.
- 7 Kunne utføre løft av last på en sikker måte og kjenne til krav om slangebruddsventil.
- 8 Kunne bruke løfteredskap på en sikker måte ved valg, brukskontroll og anhuking.
- 9 Forklare prinsipper for montering, og sikker bruk av ekstrautstyr på aktuelle masseforflyttingsmaskiner.
- 10 Forklare hvordan masseforflyttingsmaskiner skal sikres under transport.
- 11 Vise hvordan masseforflyttingsmaskiner skal stilles opp og kjøres sikkert på ulike typer underlag og i varierende terreng.
- 12 Vise praktiske kjøreferdigheter i betjening av masseforflyttingsmaskiner under forskjellige arbeidsoppgaver.

Arbeidstilsynet
Kapittel 3. Emneliste

PRAKTISK KJØREOPPLÆRING MASSEFORFLYTNINGSMASKIN

32 timer pr. maskinkategori

Side |
6

Leksjon	Emne	Antall Timer	Merknader
1*	Repetisjon av leksjon 1-7 i modul 3 1	2	
2*	Praktisk øvelse i bruk av masseforflyttingsmaskinen	30	Riktig og sikker bruk mht <ul style="list-style-type: none"> • Betjening/kjøring • Daglig kontroll og vedlikehold etter bruksanvisningen • Kjøring på ulike typer underlag og i varierende terreng
	SUM	32	

Kapittel 4. Arbeidsmåter

Den praktiske kjøreopplæringen skal bygge videre på de generelle grunnprinsippene for praktisk bruk av masseforflyttingsmaskiner som vedkommende lærte i modul 3.1.

Kjøringen skal gjennomføres på en tilfredsstillende faglig og sikker måte, både for personen som er under opplæring og for alle personer som befinner seg i arbeidsområdet hvor opplæringen foregår. Opplæringen skal foregå på egnet område hvor den som gis opplæring kan drive ferdighetstrening og realistiske øvelser og utføre varierte arbeidsoppdrag med masseforflyttingsmaskiner.

Opplæringen må også innbefatte utstyrsspesifikk opplæring på den masseforflyttingsmaskinen som eleven skal avlegge avsluttende praktisk prøve på.

Alle tjenlige læremidler er tillatt.

Avsluttende praktisk prøve skal gjennomføres i en virkelig maskin.

Ved opplæring hos sertifisert virksomhet, skal det ikke være mer enn 2 deltakere pr. maskin som da bytter på å kjøre og dirigere og eventuelt anhuke last. Alle kursdeltakere må være engasjert i meningsfull opplæring hele tiden.

Ved bedriftsopplæring gjelder følgende: før kjøring med fadder starter, skal en skriftlig avtale være på plass mellom den sertifiserte opplæringsvirksomheten og fadderbedriften i tråd med kravene i vedlegg 2. Fadderbedriften skal gi opplæringen på grunnlag av utstyrets bruksanvisning, denne planen, og bedriftens fastsatte retningslinjer i bedriftens HMS system. Sertifisert virksomhet er ansvarlig for å kontrollere at forutsetningene for bedriftsopplæring er på plass, og for å gjennomføre avsluttende praktisk prøve.

Kapittel 5. Vurdering

Etter avsluttet praktisk opplæring, gjennomfører sertifisert opplæringsvirksomhet avsluttende praktisk prøve.

Opplæringsvirksomheten benytter egen instruktør til avsluttende praktisk prøve i bruk av masseforflyttingsmaskin.

Prøven skal sikre at den som har gjennomført opplæringen har tilstrekkelige kunnskaper og ferdigheter i modul 3.1 og 4.1, i tråd med masseforflyttingsmaskinens bruksanvisning.

Det brukes karakterskala: **"Bestått" / "Ikke bestått"**

Praktisk prøve skal omfatte alle læremålene i opplæringsplanen. Prøven skal gjennomføres etter bestemte retningslinjer for prøveavleggelse.

Avsluttet opplæring skal dokumenteres av opplæringsvirksomheten med dokumentet «Avsluttende praktisk prøve», som skal inneholde informasjonen i vedlegg 1. Eleven skal få med seg en underskrevet «Avsluttende praktisk prøve». Når en annen enn eleven faktureres for opplæringen, skal en underskrevet kopi også sendes til fakturamottakeren.

Sertifisert opplæringsvirksomhet skal sørge for at det blir utstedt kompetansebevis til den som er opplært. Utstedelsen av kompetansebevis bør skje i regi av en registerfører, så fremt registerfører gjennomfører en uavhengig kontroll. Med uavhengig kontroll menes her at registerfører er uavhengig av den sertifiserte virksomheten og kontrollerer at vilkårene i Vedlegg 1 er oppfylt. I dette tilfellet forutsettes det en skriftlig avtale mellom registerfører og den sertifiserte opplæringsvirksomheten, dersom registerfører er en ekstern aktør.

Kapittel 6. Hjelpemidler/ undervisningsmateriell / utstyr

Type utstyr	Beskrivelse av materiell / utstyr
ØVINGSOMRÅDE	Øvingsområde bør være slik at opplæringen kan gjennomføres usjenert av øvrig aktivitet. Området bør ha en slik karakter at varierte arbeidsoppgaver med masseforflyttingsmaskin kan gjennomføres
OPPLÆRINGSMATERIELL	Tilgang til utstyr for praktisk opplæring <ul style="list-style-type: none"> • Masseforflyttingsmaskiner det skal gis opplæring på • løfteredskap • Annet relevant utstyr for den praktiske opplæringen • Variert last/ masse for demonstrasjon og ferdighetstrening
INSTRUKTØRMATERIELL	<ul style="list-style-type: none"> • Opplæringsplan • Undervisningsplan (egne planer) • Leksjonsanvisninger • Bruksanvisning og vedlikeholds-manualer for aktuelle masseforflyttingsmaskiner
ELEVmaterieLL	<ul style="list-style-type: none"> • Verneutstyr • Bruksanvisning og vedlikeholds manualer for aktuelle masseforflyttingsmaskiner • Opplæringsbok

Kapittel 7. Revisjonsoversikt

Revisjonsoversikt for <i>Masseforflyttingsmaskin modul 4.1 – praktisk kjøreopplæring med prøve</i>				
Utg.	Godkjent dato	Endringsbeskrivelse	Utarbeidet av	Godkjent av
1.1	August 2003		Samordningsrådet	
2.0	20.01.2021	<ol style="list-style-type: none"> 1. Presiserer at modul 4.1 skal gjennomføres for hver maskinkategori, jf. kap. 2. 2. «Avsluttende praktisk prøve - krav» er beskrevet i vedlegg 1. 3. Uavhengig kontroll ved registerfører. 4. Bedriftsopplæring:<ol style="list-style-type: none"> a) tidligere modul 4 er tatt inn som vedlegg 2 b) tydeligere hvem som har ansvar for hva: sertifisert virksomhet, fadderbedrift/ fadder. 5. Presiserer at alle tjenlige læremidler er tillatt, jf. kap. 4. 6. Forskriftshenvisninger er oppdatert. 7. Arbeidstilsynets eierskap er synliggjort.	Arbeidstilsynet etter rådslaging med Samarbeidsrådet	Seksjonsleder Tore Jeppe Sørhaug

Avsluttende praktisk prøve – krav til dokumentasjon

For opplæring etter

forskrift om utførelse av arbeid §§ 10-2 og 10-3, utført av sertifisert virksomhet, jf. forskrift om administrative ordninger § 8-1 første ledd

Den avsluttende prøven skal vise om eleven har tilegnet seg tilstrekkelige kjøreferdigheter til selvstendig å kunne gjennomføre varierte arbeidsoperasjoner med aktuell og reell masseforflyttingsmaskin, på en sikker måte.

Dokumentet «Avsluttende praktisk prøve», skal ha med den utfylte tabellen på neste side, og:

- en henvisning til forskrift om utførelse av arbeid §§ 10-2 og 10-3
- opplysning om hvilket arbeidsutstyr som eleven er prøvet i,
- opplysning om hvilket tilleggsutstyr som eleven er prøvet i,
- adressen hvor den praktiske prøven er gjennomført
- identifisering av opplæringsvirksomheten (navn, organisasjonsnummer, avdeling, etc.),
- identifisering av sertifiseringsorganet som har sertifisert opplæringsvirksomheten,
- opplysning om når prøven er utført: dag, måned, år (dd.mm.åååå),
- varighet på opplæringen: for både teori og praksis,
- navn og fødselsdato på eleven som har blitt prøvet (maskinskrevet eller for hånd med blokkbokstaver),
- navn på instruktøren som har prøvet eleven (maskinskrevet eller for hånd med blokkbokstaver),
- om den praktiske prøven er bestått eller ikke,
- underskrift av både instruktøren og eleven (kan gjøres elektronisk),
- Følgende tekst:
«Utstedt kompetansebevis for angitt arbeidsutstyr, gir innehaveren grunnlag for å benytte arbeidsutstyret når arbeidsgiver har gitt den opplæring, øvelse og instruksjon som er nødvendig. Intern opplæring skal gis på det spesifikke arbeidsutstyret arbeidstakeren skal bruke, og til oppgavene vedkommende blir satt til, og skal inkludere lokale trafikkregler og organisering av arbeidsplassen. Opplæringen skal være tilpasset arbeidstakerens kvalifikasjoner, skal gis på et språk arbeidstakeren forstår og skal gjentas ved behov. Opplæringen skal dokumenteres. Relevante lov- og forskriftskrav er blant annet arbeidsmiljøloven § 3-2 første ledd bokstav a, forskrift om organisering, ledelse og medvirkning §§ 8-1 og 10-5, arbeidsplassforskriften §§ 2-18 og 5-17, samt forskrift om utførelse av arbeid § 10-4.»

Eleven skal demonstrere følgende ferdigheter i den avsluttende praktiske prøven for masseforflyttingsmaskinen:

	Eleven har demonstrert at han kan:	J	N
1	Forklare funksjon og virkemåte for hovedkomponentene på masseforflyttingsmaskinen.		
2	Vise viktige kontrollpunkter før, under og etter bruk.		
3	Forklare de viktigste bruksområdene for aktuell masseforflyttingsmaskin.		
4	Bruke ulike betjeningsinnretninger for aktuell masseforflyttingsmaskin.		
5	Vise hvordan masseforflyttingsmaskinen skal stilles opp og betjenes riktig og sikkert.		
6	Forklare arbeidsområdene til aktuell masseforflyttingsmaskin og vite hvilke forholdsregler som gjelder for faresoner og stabilitet.		
7	Utføre løft av last på en sikker måte og kjenne til krav om slangebruddsventil.		
8	Bruke løfteredskap på en sikker måte mht valg, brukskontroll og anhukning.		
9	Forklare prinsipper for montering, og sikker bruk av ekstrautstyr på aktuell masseforflyttingsmaskin.		
10	Forklare hvordan masseforflyttingsmaskinen skal sikres under transport.		
11	Vise hvordan masseforflyttingsmaskinen skal stilles opp og kjøres sikkert mht ulike typer underlag og varierende terreng.		
12	Vise praktiske kjøreferdigheter i betjening av masseforflyttingsmaskinen under forskjellige arbeidsoppgaver.		

Bedriftsopplæring: kjøring med fadder – krav til gjennomføringen

Når modul 4 skal gjennomføres i en bedrift med fadder, er fadderbedriften ansvarlig for å velge en skikket fadder. Fadderbedriften skal sikre at opplæring og kjøring blir gjennomført på en tilfredsstillende faglig og sikker måte, både for personen som er under opplæring, for fadderens og for alle personer som befinner seg i arbeidsområdet hvor opplæringen foregår.

Sertifisert virksomhet er ansvarlig for skriftlig avtale med fadderbedriften, før opplæringen under modul 4 starter, jf. krav til avtalen nedenfor. Sertifisert virksomhet er ansvarlig for å kontrollere at forutsetningene for bedriftsopplæring er på plass, og for å gjennomføre avsluttende praktisk prøve.

1. FORUTSETNINGER FOR KJØREOPPLÆRING I BEDRIFT

Faddervirksomheten skal sørge for at opplæringen skjer på grunnlag av utstyrets bruksanvisning og modul 4.X for aktuelt arbeidsutstyr, videre at opplæringen er risikovurdert og beskrevet i bedriftens HMS-system.

Fadderbedriften skal velge en skikket fadder.

Fadderens skal se til at opplæringen kan gjennomføres på en sikker måte, i tråd med virksomhetens retningslinjer. Oppdager fadderens alvorlige farer i opplærings situasjonen, skal fadderens sørge for at opplæringen avbrytes inntil sikkerheten igjen er ivaretatt.

Fadderens er ansvarlig for at opplæringsbok blir ført og attestert.

2. KRAV TIL FADDER

Minimumskrav:

- kompetansebevis for aktuelt arbeidsutstyr,
- ett års dokumentert praksis i bruk a utstyret
- kunne vise og forklare riktig og sikker bruk av arbeidsutstyret,
- ha kunnskap om de relevante delene av bedriftens HMS-/internkontroll-system,
- kjenne innholdet i den inngåtte skriftlige

avtalen nevnt over.

3. OPPLÆRINGENS VARIGHET

Se modul 4.X for aktuelt arbeidsutstyr. Dersom fadderen i samråd med den sertifiserte virksomheten vurderer at en person har oppnådd alle læremålene før oppgitt timeantall, kan eleven ta avsluttende praktisk prøve.

4. TILSTEDEVÆRELSEN TIL FADDEREN

Fadderen er den ansvarlige for elevens kjøring, og må være til stede i tilstrekkelig grad, slik at fadderen har mulighet til å følge med på kjøringen.

5. ARBEIDSUTSTYRET FOR KJØREOPPLÆRINGEN

Dersom en uønsket hendelse skulle oppstå, skal fadderen kunne gripe inn direkte, eller veilede ved bruk av kommunikasjonsutstyr.

6. OMRÅDE FOR KJØREOPPLÆRING

Arbeidsutstyret skal være relevant for læremålene i aktuell modul 4.X. Utstyret skal være tilfredsstillende vedlikeholdt og være kontrollert av sertifisert sakkyndig virksomhet.

7. ANNEN AKTIVITET PÅ OMRÅDET FOR KJØREOPPLÆRINGEN

Opplæringen skal foregå på et egnet område hvor eleven kan kjøre på en sikker, realistisk og hensiktsmessig måte.

8. VANSKELIGHETSGRADEN I KJØREOPPLÆRINGEN

Annet personell som er på øvingsområdet, må gjøres kjent med at kjøreopplæring pågår. Det er viktig at kjøreopplæringen tilpasses annen aktivitet på en sikker måte.

9. AVSLUTTENDE KJØREOPPLÆRING

Fadderen i samråd med sertifisert virksomhet, er ansvarlig for at den som er under opplæring settes til oppgaver som passer med elevens ferdighetsnivå. Oppgavene må ikke være for vanskelige.

Sertifisert opplæringsvirksomhet er ansvarlig for å avholde avsluttende praktisk prøve innen avtalt tidsfrist, og etter fastsatte retningslinjer for prøveavleggelse.

AVTALE OM PRAKTISK OPPLÆRING MELLOM BEDRIFT OG
SERTIFISERT OPPLÆRINGSVIRKSOMHET OM OPPLÆRING IHT. GJELDENDE
OPPLÆRINGSPLAN MODUL 4.
KRAN, TRUCK, MASSEFORFLYTNINGSMASKINER

- 1. Type arbeidsutstyr: [ ] Kran, [ ] Truck, [ ] Masseforflytningsmaskin
2. Opplæringsplan: Modul 4. ___
3. Kandidat som skal læres opp: Navn: ___, Fødselsdato: ___
4. Opplæringsvirksomhet: Navn: ___, Adr. ___, Sertifikat-nr. ___
5. Opplæringsbedrift: Bedriftens navn: ___, Adr. ___, Org.nr. : ___
6. Godkjent fadder/faddere: Navn: ___
7. Verneombud i bedrift: Navn: ___
8. Forsikringer: Dekkes av opplæringsbedrift (pkt. 5).
9. Opplæringsperiode: Fra dato: ___ Til dato: ___

Kjøreopplæring skal gjennomføres i henholdt til norm for Praktisk kjøreopplæring – Bedriftsopplæring med fadder Modul 4. fastsatt av Arbeidstilsynet som vedlegges denne avtalen.

Kandidat som skal læres opp: _____ Underskrift

Opplæringsvirksomhet: Faglig leder _____ Underskrift

Opplæringsbedrift: Ansvarlig person _____ Underskrift

Fadder _____ Underskrift

Verneombud _____ Underskrift

Sted: _____

Dato: _____